

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
АСИСТЕНТІВ ВЧИТЕЛІВ**

Біла Церква – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації асистентів вчителів в умовах реалізації Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 13 вересня 2021 р. № 981. Програма враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2022 р. № 979, та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність асистента вчителя та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування освіти в Україні, новітніх міжнародних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогічних працівників, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний асистент вчителя закладу освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої програми: професійний розвиток асистентів вчителів відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО), необхідних для партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, участь у створенні безпечного та інклюзивного освітнього середовища, забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

Основні завдання:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти;
- поглибити й розширити знання асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти з теорії та практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- підвищити обізнаність щодо форм, методів, засобів, способів, механізмів педагогічної підтримки в освітньому процесі здобувачів освіти на рівні початкової освіти;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей асистента вчителів закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти в цілому;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- підходів до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища;
- співвідношення теоретичних компетенцій індивідуального розвитку особи з особливими потребами з освітньою практикою, особливо у визначенні особливих освітніх потреб;
- базових понять і принципів індивідуалізації освітнього процесу;
- процедури комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини з метою виявлення особливих освітніх потреб;
- планування освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти щодо організації інклюзивного навчання;

- універсального дизайну у навчанні;
- способів і форм оцінювання результатів навчання учнів;
- академічної свободи асистента вчителя в організації освітнього процесу.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства; застосовувати різні функції, методи та інструменти організації освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами;
- формувати в дітей з особливими освітніми потребами ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- використовувати модельну навчальну програму для розроблення навчальної програми;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі всіх учнів/учениць;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Укладач програми	<i>Алексєєва Олена Іванівна</i> , доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації асистентів вчителів
Мета програми	Професійний розвиток асистентів вчителів відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей асистентів вчителів закладів освіти необхідних для партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, участь у створенні безпечного та інклюзивного освітнього середовища, забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Асистенти вчителів
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	60 год (24 год – аудиторні, 36 год. – самостійна робота слухачів)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3);

	Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); В3 Проєктувальна компетентність (В3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		2	2	–	–	2
1.1.	Національна ідентичність в історичному вимірі		2	–	–	2
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		8	2	–	6	12
2.1.	Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання. Створення акаунтів в системі T-Learning	2	–	–	2	
2.2.	Правова основа інклюзивної освіти: основні міжнародні документи та чинне законодавство України	2	2	–	–	2
2.3.	Деонтологія та професійна компетентність педагогічного працівника, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами	2	–	–	2	2
2.4.	Роль асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням: основні функції, завдання, форми співпраці	2	–	–	2	2
Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	–	–	–	6

Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти		10	–	–	10	20
<i>Інваріантна частина</i>		10	–	–	10	20
3.1.	Технології розроблення індивідуальної програми розвитку	2	–	–	2	4
3.2.	Співробітництво різнопланових фахівців в організації інклюзивного навчання	2	–	–	2	4
3.3.	Системний підхід до навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з різними категоріями освітніх труднощів: впровадження інтегрованих стратегій та інноваційних методик	2			2	4
3.4.	Особливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами	2	–	–	2	4
3.5.	Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання	2	–	–	2	4
<i>Варіативна частина</i>		2	–	–	2	2
3.6.	Тайм-менеджмент: ефективні інструменти і стратегії	2	–	–	2	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		4	–	–	4	2
4.1.	Тематична дискусія «Формування та розвиток професійної компетентності асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням»	2	–	–	2	–
4.2.	Вихідне діагностування	2	–	–	2	–
Всього		24	4	–	20	36

Модуль 1. Філософія освіти XXI століття

1.1. Національна ідентичність в історичному вимірі

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропонувані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність в становленні української національної та громадянської ідентичності.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання. Створення акаунтів в системі T-Learning

Системи дистанційного навчання: основні характеристики, можливості. Створення акаунту. Реєстрація на курси з основного та додаткових фахів, спецкурсів. Робота в середовищі, а саме: складання тестових завдань, способи розміщення виконаних завдань, комунікація, зворотній зв'язок

2.2. Правова основа інклюзивної освіти: основні міжнародні документи та чинне законодавство України

Міжнародні документи про інклюзивну освіту. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Національне законодавство України: Конституція України (ст. 53) як

гарант права на освіту для всіх громадян; Закон України "Про освіту" (2017). Практична реалізація та виклики інклюзивної освіти. Суспільні стереотипи та необхідність підвищення обізнаності щодо переваг інклюзивної освіти.

2.3. Деонтологія та професійна компетентність педагогічного працівника, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами

Роль педагогічного працівника у забезпеченні якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Поняття деонтології та її значення в професійній діяльності педагога. Особливості професійної етики при роботі з дітьми з особливими потребами (толерантність, емпатія, тактовність).

Професійна компетентність педагога. Компетентності у сфері спеціальної освіти. Психолого-педагогічні компетентності. Комунікативні та соціальні компетентності. Виклики в роботі педагога з дітьми з ООП. Напрями підвищення професійної компетентності педагога.

2.4. Роль асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням: основні функції, завдання, форми співпраці

Роль асистента вчителя/вихователя. Ведення документації. Партнерство вчителя/вихователя й асистента вчителя. Спільне планування. Розмежування функцій асистента вчителя та асистента учня/учениці. Моделі спільного викладання вчителя й асистента вчителя.

Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти

3.1. Технології розроблення індивідуальної програми розвитку

Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки та етапи виконання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Індивідуальний навчальний план. Індивідуальна навчальна програма.

3.2. Співробітництво різнопланових фахівців в організації інклюзивного навчання

Співробітництво різнопланових фахівців для забезпечення ефективного інклюзивного навчання. Визначення міждисциплінарного підходу та його значення в інклюзивній освіті. Роль команди фахівців у забезпеченні потреб дитини з особливими освітніми потребами. Склад команди супроводу та роль кожного фахівця. Ключові аспекти співпраці фахівців.

3.3. Системний підхід до навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з різними категоріями освітніх труднощів: впровадження інтегрованих стратегій та інноваційних методик

Категорії освітніх труднощів. Психолого-педагогічний супровід, спрямований на комплексну підтримку дітей з ООП. Ефективна організація освітнього процесу та забезпечення максимальної залученості у освітнє середовище. Розробка та реалізація інтегрованих стратегій, які поєднують сучасні підходи психології, педагогіки та інклюзивної освіти. Інноваційні методики, зокрема інтерактивні платформи, мобільні додатки, ігрові елементи, інструменти для створення віртуального середовища підтримки та розвитку дітей. Приклади успішного застосування інноваційних методик у навчальних закладах та роль мультидисциплінарної команди у впровадженні системного підходу.

3.4. Особливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами

Особливості психологічного та соціального розвитку дітей з різними видами особливих

потреб. Психолого-педагогічні стратегії та методи підтримки соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (індивідуальні підходи, розвиток соціальних навичок та сприяння інтеграції в суспільство). Роль сім'ї, закладу освіти та інших соціальних середовищ у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами

3.5. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання

Значення партнерства з батьками в контексті інклюзивної освіти: відкритість, взаємодія, спільна відповідальність. Ключові стратегії взаємодії з батьками: комунікація, розуміння потреб та очікувань, спільне планування та вирішення проблем. Методи підтримки батьківству дітей з особливими потребами: навчальні ресурси, індивідуальна консультація, психологічна підтримка тощо.

Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль

4.1. Тематична дискусія «Формування та розвиток професійної компетентності асистента вчителя в класі з інклюзивним навчанням».

4.2. Вихідне діагностування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Нормативно-правові засади інклюзивної освіти в Україні. Посадові обов'язки асистента вчителя/вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
2. Визначення поняття, додаткові елементи освітнього процесу та необхідні умови для успішного впровадження інклюзивної освіти.
3. Завдання Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти в Україні.
4. Кваліфікаційні вимоги асистента вчителя та асистента вихователя.
5. Практичні навички й особистісні якості асистента вчителя/вихователя.
6. Посада та посадові обов'язки асистента вчителя та асистента вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
7. Забезпечення, асистентами вчителів та асистентами вихователів соціально-педагогічного супроводу дітей з ООП.
8. Напрями діяльності асистента вчителя/вихователя в закладі освіти з інклюзивним навчанням.
9. Взаємодія асистента учителя/вихователя з учасниками навчально-виховного, корекційно-розвивального та лікувально-реабілітаційного процесу дітей з ООП.
10. Права асистента вчителя/вихователя та чинники, які впливають на обов'язки їх професійної діяльності.
11. Взаємодія вчителя/вихователя та асистента вчителя/вихователя, їх обов'язки та спільні дії.

Рекомендовані джерела

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. – 216 с.
2. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
3. 10 правил комунікації з батьками дітей з особливими освітніми потребами. URL:<https://nus.org.ua/articles/10-pravyl-komunikatsiyiz-batkamyditej-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebam/> (дата звернення: 06.08.2019).

4. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч-метод. посіб. /Сак Т. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтак. Київ, 2016. – 68 с.
6. Колупаєва А. А. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навч.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — К.: Видавнича група «Атопол», 2015. — 136 с.
7. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі / А.А. Колупаєва, Л.В. Коваль, Н.М. Компанець та ін. — К.: ТОВ «Атопол», 2014. — 285 с.
8. Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч-метод. по сіб. / Колупаєва А. А., Данілявічюте Е. А., Литовченко С. В. Київ : вид. гр. «А.С.К.», 2012. – 197 с.
9. Корекційна педагогіка : навчально-методичний посібник для самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Освітня програма «Інклюзивна освіта» / автор-укладач Леся Смерчак. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023. – 160 с.
10. Литовченко С.В. Специфіка роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням / С.В. Литовченко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. — 2013. — Вип. 4 (1). — С. 252–260. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2013_4%281%29_32
11. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник / С.П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Кам'янецьПодільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 312 с.
12. Навчально-методичний посібник «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти : керівництво для тренерів», 2018. – 174 с.
13. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Навчально-методичний посібник / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Київ : Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
14. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. – 110 с.
15. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навч-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2012. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).